

Идеологија дизајна

Симпозијум у организацији Универзитета у Крагујевцу

Учесници: Јанета Јаковић, Јелена Јаковић, Јасмин Јаковић

Место: Универзитет у Крагујевцу, Факултет за архитектонику и индустријски дизајн

Датум: 15. јул 2023.

Време: 10:00 - 18:00

Цена: 1000 РСД

Потврда о учешћу: [www.kug.ac.rs](#)

Пријава: [info@kug.ac.rs](#)

Пријавите се пре 10. јула 2023. године.

—	Uvod / ID: Ideologija dizajna	02 - 04
	Javni program	
—	„Z“ blokovi	05 - 08
—	Javne diskusije, prezentacije i radionice	09 - 12
—	Open Design Studio	13 - 16
—	A3.Format Group / 29,7x42cm	17 - 20
	Izložba	
—	Dokumentarni video zapis	21 - 28
—	Timeline grafičkog i industrijskog dizajna u Jugoslaviji od 1945-1990. godine	29 - 46
—	Société Réaliste, Pariz / Transitioners: London View	47-52
—	Impresum	54

ID: Ideologija dizajna

Na koji način su prakse dizajna percipirane danas i na koji način je moguće pratiti njihov krucijalni razvoj poslednjih decenija XX veka, te njihove veze sa umetničkim praksama i kritičkim diskursima? Planiranje za masovnu proizvodnju, grafički dizajn, industrijsko oblikovanje, dizajn okoline, advertising, dizajn enterijera, modni dizajn, itd. su samo neke od determinanti ove kompleksne discipline kulture. Bilo da se istražuje njegov razvoj u socijalističkom ili kapitalističkom društvenom uređenju, dizajn se uvek nalazi u uskoj i dinamičnoj vezi sa ekonomskim i proizvodnim osnovama društva, gradeći različite i/ili specifične odnose čoveka prema materijalnoj kulturi. Predmet istraživanja i izložbe *Ideologija dizajna* su teorije i prakse (industrijskog i grafičkog) dizajna nastale u gotovo pola veka postojanja socijalističke Jugoslavije, te njihov širi društveni i ideološki kontekst.

Dizajn predstavlja pregnantnu i visoko-interdisciplinarnu oblast koja u sebe uključuje domete iz kulture, nauke, arhitekture, tehnologije i umetničke prakse, a samim tim predstavlja plodno tlo za socioološko-filosofske rasprave o tehnologiji i tržištu, o društvenoj i političko-ekonomskoj dinamici i procesu rada. Poseban akcenat projekta postavljen je na diskusije i prakse vođene u vreme socijalističke Jugoslavije koje su pokušavale da definišu: ulogu dizajna u (ne)-tržišnoj socijalističkoj ekonomiji, njegov funkcionalizam i uslovljenost tržištem ili pak društvenu angažovanost, te ulogu dizajna u oblikovanju novog odnosa čoveka prema materijalnim stvarima, novog načina života u težnji ka uspostavljanju besklasne ljudske zajednice. Razvijajući progresivne, kritičke i kontradiktorne prozicije, dizajn je istovremeno predstavlja simbol posleratne obnove zemlje pod okriljem procesa industrijalizacije i oslobođenje čoveka od materijalne oskudice, ali kroz naredne decenije sve je više igrao jednu od glavnih uloga u izgradnji socijalističkog tržišnog društva.

Istraživanje, izložba i publikacije *Ideologija dizajna* se bave kontekstualizacijom kontradiktornih procesa kojim su se različite ideologije prelamale kroz teoriju i prakse dizajna i paralelno, način na koji su različite ideologije dizajna i vizuelnih identiteta kreirane u prvom posleratnom periodu formiranja Jugoslavije, zatim tokom burnih 1960-ih i 1970-ih godina, do samog prestanka postojanja ove zajednice. Takođe, ovim projektom se preispituje mogućnost kreiranja odnosa između kritičkih istorijskih praksi dizajna i savremenog dizajna, koji sve više potпадa u isključivo komercijalni aspekt kreativnih industrija, koje prelomljene kroz ideološku prizmu neoliberalnog kapitalizma odražavaju eksplotatorski odnos prema kreativnosti i kreativcima. U tom smislu nameće se pitanje: Da li je danas moguće posmatrati i praktikovati prakse dizajna van dominantnih funkcionalističkih principa i tržišnog diktata proizvodnje i potrošnje, te razvijati njihovu angažovanu dimenziju u kreiranju čovečnjih društvenih odnosa, odnosno, da li je moguće u doba „tranzicije“ sprovesti politzaciju praksi dizajna?

Ideologija dizajna sadrži nekoliko celina, gde se najpre ističe didaktička izložba u okviru koje su predstavljeni dokumentarni video zapisi – intervjuji – sa nekim od najznačajnijih protagonisti jugoslovenske teorije i prakse dizajna i istorije i kritike umetnosti, među kojima su: Jerko Denegri i Branko Vučićević iz Beograda, Matko Meštrović i Fedor Kritovac iz Zagreba, Stane Bernik iz Ljubljane i Branislav Dobanovački iz Novog Sada. U seriju intervjuja realizovanih za Ideologiju dizajna priključen je razgovor sa zagrebačkim dizajnerom Ivanom Piceljom povodom godišnjice *Helvetica*, koji su realizovali Dragan Mileusnić i Željko Serdarević, dizajnerski par iz Zagreba. U zajedničkoj produkciji, zagrebački grafički dizajner Dejan Kršić i Centar_kuda.org u okviru izložbe predstavljaju subjektivni timeline praksi industrijskog i grafičkog dizajna, te institucionalnih i alternativnih okvira praksi dizajna u odnosu na paradigmatska društvena, politička i ekonomska zbivanja u socijalističkoj Jugoslaviji. Izložba takođe predstavlja i prostornu intervenciju umetničkog i dizajnerskog kolektiva Société Réaliste iz Francuske. „Total design“ izložbe upotpunjuje mobilni i modularni nameštaj – „Z“ blokovi – izrađeni po projektu NAO – Normal Architecture Office i arhitekte Srđana Jovanovića Weissa iz Filadelfije, SAD. Tokom trajanja izložbe, organizovan je niz radionica i edukativno-kolaborativnih programa, koje realizuju dve novosadske inicijative dizajnera mlađe generacije – Open Design Studio i A3.Format projekat.

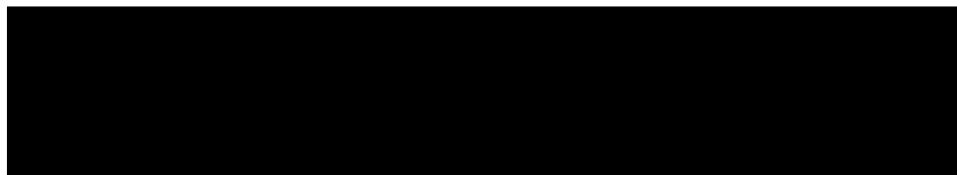
Pored govornog programa koji se odvija tokom izložbe, diskurzivnu platformu projekta upotpunjuje dvojezični zbornik tekstova koji sadrži 13 eseja dajući teorijski uvid u temu projekta, u izdanju izdavačke kuće Autonomedia iz Njujorka. Među autorima eseja nalaze se: Žan Bodrijar, Igor Čubarov, Branislav Dimitrijević, intervju sa Jerkom Denegrijem, Hal Foster, Nenad Malešević, Metahaven, Borislav Mikulić, Barbara Predan, Žak Rancijer, Feda Vukić i kolektiv WHW, urednica: Branka Ćurčić.

ID: Ideologija dizajna je integralni deo dugoročnog istraživačkog projekta pod nazivom *Umetnost uvek ima posledice*, u okviru kojeg sarađuju 4 organizacije: Što, kako i za koga/WHW iz Hrvatske, tranzit.hu iz Mađarske, Muzej Szutski iz Poljske i Centar_kuda.org iz Srbije, u periodu od 2008 – 2010. godine. Projekat je posvećen kreiranju i distribuiranju novih saznanja i znanja o paradigmatskim društveno angažovanim praksama umetnosti i dizajna u regionu i u Istočnoj Evropi, uključujući njihov odnos prema širem evropskom kontekstu tokom prošlosti i danas. Takođe, izložba je deo projekta *Individualne utopije sada i nekada* koji se realizuje u saradnji sa SCCA/pro.ba iz Bosne i Hercegovine i T.I.C.A. iz Albanije

www.kuda.org/sr/id

www.artalways.org

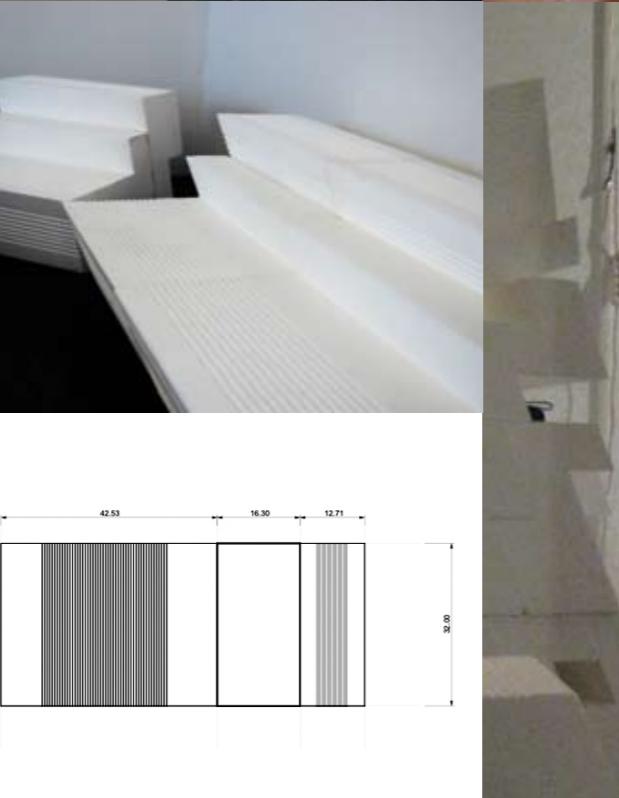
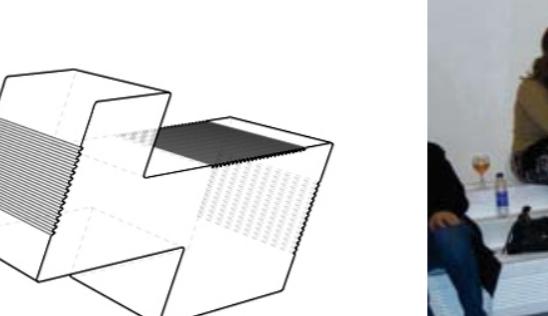
www.pro.ba/bs/utopije

“Z” blokovi

“Z” blokovi, čiji je kreator Normal Architecture Office (NAO), su lagani i uklapajući blokovi koji se mogu koristiti na mnogo načina zahvaljujući svom geometrijskom obliku dizajniranom tako da nalikuje latiničnom slovu Z. Osnovna zamisao koja leži iza ove prilagodljive upotrebe dizajna jeste lakoća aranžiranja „Z“ blokova u individualne, društvene i hibridne prostore različite veličine, formalne ili neformalne, javne ili intimne. Blokovi mogu stojati zasebno i koristiti se kao stolice, a mogu se kombinovati u vidu horizontalnih klupa ili sofa. Oni dalje mogu biti uklapani i vertikalno u građevinske delove, niše, zidove i stubove. Konačno, mogu se tretirati kao razbacani nameštaj u prostorijama ili galerijama. Geometrija pojedinačnog bloka vodi poreklo iz navodnih američkih medicinskih preporuka za korišćenje ortopedskih pomagala koja pružaju veću udobnost prilikom seksualnih odnosa parova pripadnika srednje klase. Specifičnost geometrijskih uglova koje nude američki seksolozi i njihova direktna primena u seksualnim proizvodima govori o eleganciji geometrije uglova „Z“ bloka. Ako je kapitalizam u stanju da stvari znanje specifično po svojoj nameni za upotrebu u spavaćim sobama američke srednje klase, cilj predlaganja i proizvodnje „Z“ blokova je širenje i balkanizacija ovog naučnog dostignuća u apstraktnu svakodnevnu društvenu upotrebu na bilo kom mestu, oslobođenu diktata svoje osnovne namene.

Nakon svakog događaja posetioци koji koriste „Z“ blokove ih slobodno mogu poneti svojoj kući i koristiti kako god žele. Prvobitnu „tupaviju“ verziju ovog dizajna proizveo je prethodnik Normal Architecture Office-a: Normal Group of Architecture je učestvovala u produkciji scenografije za savremeni ženski plesni ansambl koji je nastupao u St. Marks crkvi u Ist viliđžu u Njujorku 2003. godine.

Javne diskusije, prezentacije i radionice

Petak, 23.10.2009., MSUV, od 19h
ID: IDENTITET / Open Design Studio / www.opendesignstudio.net
Kolaboracioni rad na logo-u izložbe ID:Ideologija dizajna
Otvaranje procesa: 23.10. 2009. / Zatvaranje procesa: 22.11. 2009.

Petak, 30.10.2009., MSUV u 19h
Predavanje: Hibridni identiteti i paralizirajuće tradicije
Predavač: Feđa Vukić, profesor teorije i istorije dizajna
na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Utorak, 10.11.2009., MSUV početak u 10:00h
ID: DEDLAJN / Open Design Studio / www.opendesignstudio.net
Otvoren rad na katalogu izložbe u izložbenom prostoru
Učestvuju: Marko Brkić, Katarina Lukić Balažikova / 10.-11.11. 2009., 10:00 - 20:00

Petak, 13.11.2009., MSUV u 19h
Razgovor: I(DEOLOGIJA) D(IZAJN) ILI NIŠTA
Učesnici u razgovoru: Olivera Batajić, art direktor, tempometar / Isidora Nikolić, grafički dizajner i predavač / Slavimir Stojanović, kreativni direktor, futro / Slaviša Savić, art direktor, New Moment / Lazar Bodroža, Metaklinika / grupa Škart / Marijana Zarić i Jovan Trkulja, Peter Gregson Studio / Filip Bojović, kreativni direktor FAJN HAJP agency / Katarina Lukić Balažikova, OPEN DESIGN STUDIO / Moderatori: Dejan Kršić, grafički dizajner, prevodilac i publicista, WWH/Arkin, Zagreb
Borut Vild, art direktor Politika NM, Beograd

Utorak, 17.11.2009., MSUV u 19h
A3:ID / <http://a3format.org>
Prezentacija radova konkursa za publikaciju na temu "Ideologija dizajna" [Vol:4] projekta A3.Format

Sreda, 18.11.2009., MSUV u 19h
Promocija dvojezičnog zbornika tekstova ID: Ideologija dizajna
Urednica: Branka Čurčić, izdavač: Autonomedia, Njujork
U razgovoru učestvuju pisci tekstova za zbornik: Branislav Dimitrijević, istoričar umetnosti, pisac i kustos Nenad Malešević, teoretičar dizajna / Branka Čurčić, urednica zbornika

Nedelja, 22.11.2009., MSUV, 19h
Promocija rezultata kolaborativnog rada na logo-u izložbe ID:Ideologija dizajna - ID: IDENTITET i promocija kataloga izložbe ID: Ideologija dizajna
Učesnici: Marko Brkić, Katarina Lukić Balažikova

Open Design Studio

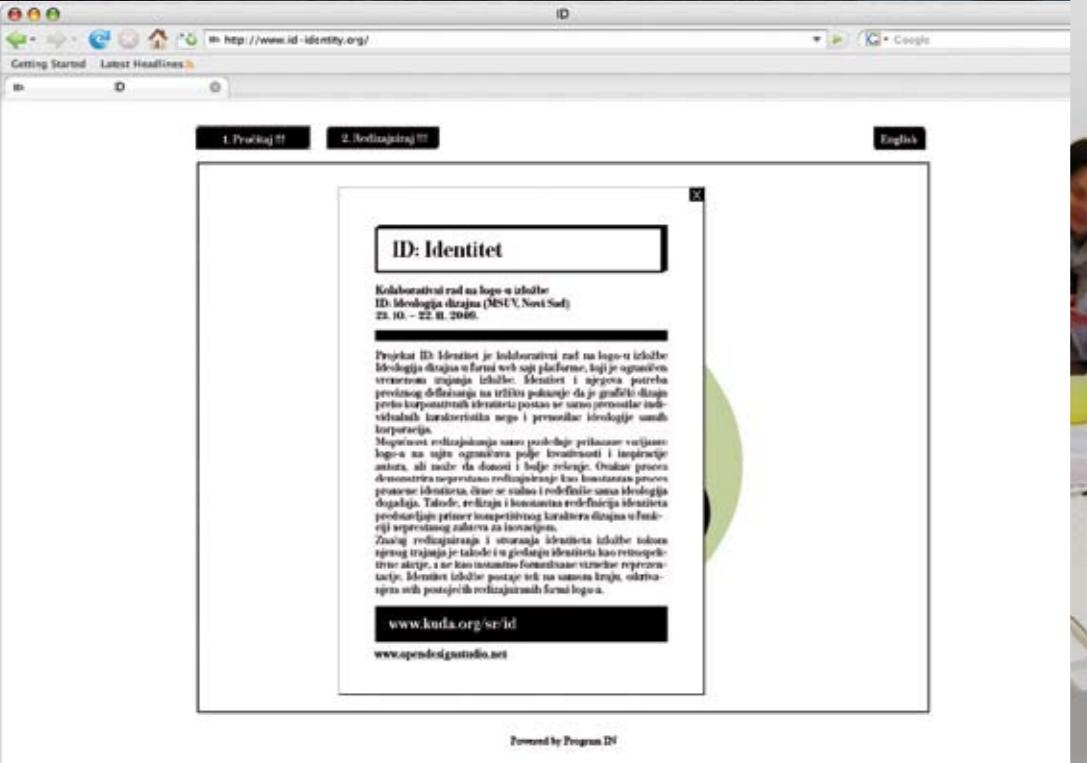
Open Design Studio je nezavisna inicijativa grafičkih dizajnera sa ciljem podrške otvorenog shvatnja vizuelne komunikacije i grafičkog dizajna. Osnovni cilj Open Design Studio je podrška poimanju vizuelne komunikacije putem radionica, igre, predavanja i diskusije. Projekat Open Design Studio se bavi aktuelnim problemima u oblasti grafičkog dizajna i vizuelne kulture iz raznih aspekta i pogleda, otvara nove mogućnosti posmatranja grafičkog dizajna kao slobodne i otvorene discipline, pomaže razvoju kolaboracione prakse mladih dizajnera i njihovog umrežavanja što sve pomaže povećanju vizuelne pismenosti i vizuelne kulture u društvu.

Učestvovanje Open Design Studio u okviru izložbe ID: Ideologija dizajna se bazira na igri, kolaboraciji i eksperimentu. Dva projekta, koja će publika moći da vidi su zasnovana na pojmovima - psihički pritisak, dedlajn, brzina i identitet, predstavljaju ideologije koje definišu dizajn kao otvorenu i kolaboracionu disciplinu, ali takodje i pokazuju na fenomene današnjeg društva. Psihički pritisak, brzina i dedlajn formiraju dizajn i dizajnera u smislu zadovoljenja konstantno povećavajućih zahteva industrije bazirane na brzom kapitalističkom razvoju. Identitet i njegova potreba preciznog definisanja na tržištu pokazuje da je grafički dizajn preko korporativnih identiteta postao ne samo prenosilac individualnih karakteristika nego i prenosilac ideologije samih korporacija. Dizajn je smaran u standardnom smislu kao zatvorena i individualistička disciplina, koja se kao timski posmatra samo u kontekstu advertajzinga zbog prosperiteta i efikasnosti na tržištu. Open Design Studio pokazuje svojim učestvovanjem takođe i na problem otvaranja rada grafičkog dizajnera u Vojvodini, ali i u celoj Srbiji i time pokazuje na potencijal dizajna kao jedne perspektivne kolaboracione discipline.

ID: IDENTITET / www.id-identity.org
Projekat ID: Identitet je kolaborativan rad na logo-u izložbe ID: Ideologija dizajna u formi web sajt-a, koji je ograničen vremenom trajanja izložbe. Mogućnost redizajniranja samo poslednje prikazane varijante logo-a na sajtu ograničava polje kreativnosti i inspiracije autora, ali može da donosi i bolje rešenje. Ovakav proces demonstrira neprestano redizajniranje kao konstantan proces promene identiteta, čime se stalno i redefiniše sama ideologija događaja. Takođe, redizajn i konstantna redefinicija identiteta predstavljaju primer kompetitivnog karaktera dizajna u funkciji neprestanog zahteva za inovacijom. Značaj redizajniranja i stvaranja identiteta izložbe tokom njenog trajanja je takođe i u gledanju identiteta kao retrospektivne akcije, a ne kao instantno formulisane vizuelne reprezentacije.

ID: DEDLAJN / Učestvuju: Marko Brkić, Katarina Lukić Balažikova
Brzina rada i pojava dedlajna je postala kriterijum kvaliteta i kvantiteta, zajedno sa cenom definiše i deformiše današnju dizajn produkciju. Rad pod pritiskom utiče na njegov rezultat i na njene učesnike, potreba brze reakcije, povećane koncentracije i brze komunikacije je stalno prisutna. Projekat ID: Deadline dizajn-performansom predstavlja otvoren studio, gde dvoje grafičkih dizajera (Marko Brkić i Katarina Lukić Balažikova) direktno u izložbenom prostoru Muzeja savremene umetnosti Vojvodine, pod vremenskim pritiskom i u neugodnim fizičko-psihičkim uslovima zajedno stvaraju katalog izložbe.

Идеологија дизајна Ideology of Design

Miodrag Manojlović

Miodrag Manojlović

Milica Pantelić

A3.Format Group

29,7x42cm.

A3.Format je umetnički i dizajnerski kolektiv koji je 2005. godine inicirao Filip Bojović iz Novog Sada, u intenzivnoj saradnji sa Vladimirom Manovskim. Ideja A3.Format projekta podrazumeva kreiranje, pre svega, online saradničke platforme, otvorene za različite intervencije na tkzv. "digitalnom platnu" dimenzija 29,7 x 42cm. Dosadašnji radovi svojim temama variraju od jednostavnih poruka intimne prirode do tema koje se tiču ljudskih prava, politike, ekonomije, ekologije, prirode umetnosti, itd. Iako je radove realizovalo više desetina različitih umetnika i dizajnera mlađe generacije, veći deo njih (iako ne isključivo) odlikuje vizuelna jednostavnost: upotreba jedne boje, određene vrste tipografije i čista slovna rešenja na zadatom formatu.

Koncept

Osnovna ideja A3.Format projekta je zaživila u svojoj digitalnoj formi, na internetu. Sami autori projekta su konstativali da je iniciranje ovakvog projekta podstaknuto "nedostatkom javnog prostora za slobodno izražavanje misli". I zaista su u pravu – javni prostor danas je fragmentiran, komercijalizovan, medijatizovan i privatizovan, što u velikoj meri važi i za prostor interneta. Pod ovakvim uslovima, A3.Format projekat upotrebom template-a, standardizovanog formata za moguće intervencije, gotovo da ironizuje template mod interneta kao otvorenog, javnog prostora za beskonačnu participaciju i umrežavanje. Na tim osnovama, A3.Format projekat oformio je malu i efektivnu online platformu koja pridaje nov kvalitet principu kolaboracije, van reprezentativnih strategija dominantnih medijskih režima. Cilj projekta je da na godišnjem nivou objavi više publikacija i knjigu koja će sadržati 100 priloženih radova u originalnom formatu, s idejom da svaka stranica/rad može da se istrgne iz knjige i da se koristi i dalje distribuira u formi plakata. Knjigom se proces zaokružuje i ono što je u jednom trenutku bila ideja, sada postaje "uradi sam" umetničko delo.

A3:ID

Promocija prve A3.Format publikacije "Urban Violence" [Vol: 1] i dva potpuno nova izdanja [Vol:2] i [Vol:3] kao hardcopy projekta koji je trajao prethodnih 9 meseci preko interneta na <http://a3format.org>

Prezentacija radova konkursa za publikaciju na temu "Ideologija dizajna" [Vol:4] [digitalna verzija] predstavlja specifične modifikovane fontove, handwritten tipografije, eksperimentalna ilustrovana pisma, sisteme inside grid, modular, streatched... Ova publikacija će predstavljati svojevrstan presek novih tipografskih tendencija više autora mlađe generacije sa prostora bivše SFRJ, danas. Uslov je bio jednostavan, jedna boja – crna.

Proces nastajanja, od skica do A3 radova, biće takođe prikazan.
Autori će izneti i svoje viđenje tog procesa.

Dokumentarni video zapisi

Intervju sa Matkom Meštrovićem dužina trajanja: 25' 11"

Matko Meštrović

Profesor doktor, interdisciplinarno orientisan istoričar umetnosti. Stariji istraživač (Emeritus) na Zagrebačkom institutu za ekonomiju. Ranije bio profesor Teorije dizajna na Arhitektonskom fakultetu Zagrebačkog univerziteta i direktor Instituta za kulturu Hrvatske (1987 – 1992). Tokom šezdesetih stekao reputaciju među avantgardnim umetnicima i naučnicima kao organizator međunarodnog pokreta Nove tendencije. Tokom sedamdesetih kao savetnik generalnog menadžera Radio i televizije Zagreb trudio se da uvede u rad najnaprednije profesionalno i teoretsko znanje u ovom polju. Od tada je bio aktivan i u Sociološkom društvu Hrvatske. Vodio je istraživački projekat "Kulturni kapital i razvoj strategije Hrvatske" na Ekonomskom institutu. Objavio nekoliko knjiga: Teorija dizajna i problemi okoline (1980.), Svet, svijest i zavisnost (1983.), Roba i sloboda - Ogledi iz nepropitane suvremenosti. (1995.), Vrijeme zbilje – U susret evolucijskom ubrzuju (2002.).

„Postojala je jedna izuzetna strategijska, načelna politika, a to je solidarnost u pomaganju da se zemlja što cijelovitije razvija... nije bilo produbljavanja razlika, nego je nastojanje bilo da se one smanje.“ Matko Meštrović

Intervju sa Fedorom Kritovcem dužina trajanja: 17'

Fedor Kritovac

Arhitekta i doktor društvenih nauka iz područja urbane sociologije. Od početka je saradnik u Cen-

tru za industrijsko oblikovanje u Zagrebu, a do penzije u Institutu građevinarstva Hrvatske, uz autorske suradnje s drugim institucijama i preduzećima. Član ULUPUH-a od 1966. godine (Studijska sekcija, Umetnički savet), Hrvatskog društva karikaturista, Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske, ranije i drugih strukovnih društava (Društvo arhitekata Zagreba, Hrvatsko ergonomijsko društvo, Udruga za promicanje zaštite u radnoj i životnoj sredini), te uredništva časopisa Čovjek i prostor i Ambalaža. Publikovao je priloge u časopisima: 15 Dana, Telegram, ČIP, Arhitektura, Kontura, Vjenac, Zarez, Komunalni vjesnik, strukovne publikacije i separat.

„Kad se čovjek sjeti onih internacionalnih izložbi, iz Britanije, iz Njemačke, onda bi bilo prejednostavno reći, pa to je bilo samo iz nekih političkih razloga, jer su te izložbe imale ako ne i previše naglašenu dimenziju učenja i prosvećivanja. Već sarma činejница da je sve to pri ruci i da se može čut', pa vidjet', pa razumijet' – to je već jedan apsolutan dobitak koji nije konzumni dobitak.“

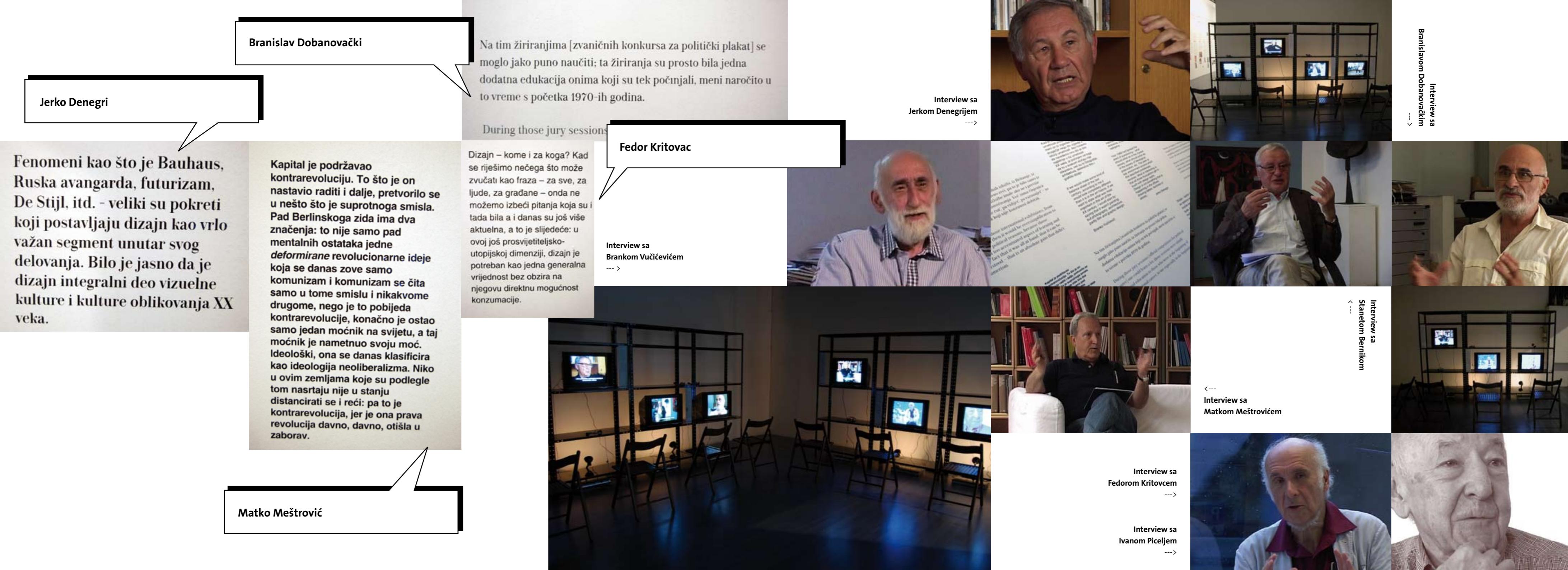
Fedor Kritovac

Intervju sa Jerkom Denegrijem dužina trajanja: 36' 58"

Jerko Denegri

Istoričar umetnosti. Redovni profesor na Grupi za istoriju umetnosti Filozofskog fakulteta u Beogradu, za predmet Umetnost dvadesetog veka, od 1991. godine. U periodu pre toga, radio je kao kustos i viši muzejski savetnik u Muzeju savremene umetnosti. Autor je brojnih izdanja, a samo neka od njih su: Teme srpske umetnosti (u pet knjiga, 1993-1999), Fragmenti postmodernog pluralizma, 1997., Jedna moguća istorija moderne umetnosti, 1998.; Autor je studija:

Apstraktna umetnost u Hrvatskoj - geometrijske tendencije, 1985.; monografije "EXAT 51", 1979. zajedno sa Želimirom Koščevićem; zbornik Dizajn i kultura, 1985., itd. Autor je preko 1000 teorijskih tekstova u stručnim časopisima: likovnih kritika, eseja i tekstova za kataloge izložbi. Održao je mnogobrojna predavanja, stručna vodenja kroz izložbe i tribine.

„Kada se govorilo o dizajnu, obično se smatralo da se on tiče predmeta za svakodnevnu upotrebu, da oko toga nema šta da se kaže ili da je u pitanju čista funkcija dizajna. Međutim, kod pomenutih autora u knjizi Dizajn i kultura, oko dizajna se plela određena ideološka diskusija – o potrošačkom društvu, medijima i ekstenziji autonomne umetnosti u produktivnu praksu.“

„Godina '68. je posejala seme preispitivanja – šta da radi umetnik u društvu tržišta, šta da radi umetnik u društvu ideoloških polarizacija, itd. 1968. godina je ključni ambijent oko kojeg se kreće opisana problematika. Ono što je interesantno reći jeste, da sva ta gibanja tangiraju područje dizajna. Nije dizajn nešto što se odvija u kabinetima, na crtačim stolovima, u fabrikama ili u radnjama...“ Jerko Denegri

East, Berlin, Vilnius, Budapest, Krakow, Copenhagen, Tallin, Oslo, 2007-2010.

„Kad bi se pravio nekakav bilans umetnosti prošlog veka, po meni on bi izgledao sasvim drugačije nego što izgleda u istoriji umetnosti. Ako hoćemo da navedemo ono što je bilo najbitnije u toj umetnosti XX veka, ja počinjem od toga da to u svakom slučaju nije slikarstvo, već su to fotografija, arhitektura, delimično film i grafički dizajn.“

„Tada su alatke bile cirkle, lenjir, lepak i makaze. Makaze naravno dovode do osnovnog načela onog što je bilo dobro u istoj toj umetnosti XX veka, a to je montaža. Dakle, grafički dizajn za mene je jedna od formi montaže.“

„Ovim stavom, da u prošlosti nije bilo ništa ukočilo je bilo obojeno crveno, ružičasto, itd. - mi ne možemo ukinuti da neko tako misli - ali time se lišavamo nečega što ja zovem leva kulturna baština, koja je daleko od toga da je za bacanje. Pošto ni Nemci nisu odbacili jednog Brehta, bilo bi pametno da ni mi ništa od tog nasleđa ne bacamo.“ Branko Vučićević

Intervju sa Stanelom Bernikom dužina trajanja: 28' 15"

Stane Bernik

Rođen u Prizrenu 1938. godine, istoričar umetnosti (PhD), kritičar umetnosti i redovan profesor na Akademiji likovnih umetnosti i dizajna Univerziteta u Ljubljani. Na Akademiji predaje od osnivanja Odseka za dizajn (1984). i vodio je odeljenje Razvoja i teorije dizajna do odlaska u penziju. Od 2005. do 2007. bio je dekan Akademije. U 2007. je izabran za počasnog profesora na Univerzitetu u Ljubljani. Od 1974. do početka poslednjeg rata bio je profesor na Akademiji likovnih umetnosti u Sarajevu, gde je predavao

Intervju sa Brankom Vučićevićem dužina trajanja: 20' 39"

Branko Vučićević

Prevodilac, rođen u Beogradu 1934. godine. Napisao je scenarije za filmove: Rani radovi (sa Ž. Žilnikom), 1969; Splav Meduze, 1980; Veštački raj, 1990. godine. Objavljene knjige: Avanguardni film 1895-1939, 1984, 1990; Imitacija života, 1992; Paper Movies, 1998; Srpske lepe umetnosti, 2007; Neobični doživljaji gospodina Benjamina u zemlji boljševika, 2009. Izložbe: Fluxus

o istoriji i teoriji vizuelnih komunikacija i razvoju dizajna. Bio je glavni i odgovorni urednik časopisa za umetnost i kulturu Sinteza (Ljubljana 1964 – 1995.), glavni i odgovorni urednik magazina za istoriju umetnosti Zbornik za umetnostno zgodovino (Ljubljana 1995–2001.). Posebno je aktivan u izučavanju i kritici arhitekture, urbanog planiranja, dizajna, zaštite spomenika i savremene likovne umetnosti. Autor je preko trideset posebnih publikacija i više od 450 kontribucija, kritičkih tekstova i profesionalnih članaka. Autor je brojnih studija, kritičkih i istorijskih izložbi.

„Čovjek mora zapravo započeti tu priču iz društvenih prilika i situacije. Mi govorimo o plnskoj privredi, a zapravo moramo govoriti o tržištu, jer sve što se planski proizvodilo se i prodavalо; svako je tražio bolju robu. I tu je bilo mjesto oblikovanja i dizajna.“

„Oblikovanje obuhvata najširu kategoriju i najširu definiciju. Ono se zapravo realizira u svojoj društvenosti, u svojoj socijalnosti.“

„Na kraju krajeva, EXAT 51 je jedna čitanka proboka ka modernoj, društveno odgovornoj umetnosti.“
Stane Bernik

1973. je član UPIDIV-a, a od 1972. je izlagao na većini najprestižnijih kolektivnih izložbi u zemlji i inostranstvu: Novi Sad, Beograd, Zagreb, Ljubljana, Sarajevo, Priština, Subotica, Sofija, Havana, Keln, Stuttgart, Varšava, Lahti, Tojama, Fort Kolins, Mons, Jerusalim, Meksiko Siti, Brno, Moskva... Primio je više od dvadeset prvih nagrada na opštej jugoslovenskim javnim i pozivnim konkursima za plakat i grafičke identifikacije iz oblasti socijalno angažovanih plakata. Plakati mu se nalaze u velikom broju zbirki, kolekcija i muzeja u zemlji i inostranstvu. Preko deset godina je realizovao vizuelne identifikacije Sterijinog pozorja. Umetnički je direktor Svetskog Bijenala Studentskog Plakata. Trenutno radi na knjizi o plakatu „Mislim vizuelno“.

„U ono vreme, Udrženje [likovnih umetnika primenjenih umetnosti] je funkcionalo zaista dobro. Brinulo se o tome da slobodni umetnici imaju staž, da im se uplaćuje zdravstveno, socijalno i penziono osiguranje, a status slobodnog umetnika nije mogao lako da se dobije. Prosto, stvari su funkcionalne...“

Branislav Dobanovački

Matrice Helvetica

interview s Ivanom Piceljem, 2007.

Autori: Dragan Mileusnić i Željko Serdarević

Video razgovor sa zagrebačkim grafičkim dizajnerom, Ivanom Piceljom (1924.) povodom pedesete godišnjice pisma *Helvetica*.

Timeline grafičkog i industrijskog dizajna u Jugoslaviji od 1945-1990. godine

Timeline grafičkog i industrijskog dizajna u Jugoslaviji od 1945-1990. godine

U okviru izložbe *Ideologija dizajna* i u zajedničkoj produkciji, zagrebački grafički dizajner, prevodilac i publicista Dejan Kršić i Centar_kuda.org predstavljaju subjektivni i selektivni timeline praksi industrijskog i grafičkog dizajna, te institucionalnih i alternativnih okvira praksi i teorije dizajna u odnosu na paradigmatična društvena, politička i ekonomska zivanja u socijalističkoj Jugoslaviji.

www.dizajn.hr
www.dizajn.hr/#clan/35
www.protopage.com/dejankrsicpage
www.dejankrsic.wordpress.com

Ovakav pregled praksi grafičkog i industrijskog dizajna rezultat je intervencije na rad Dejana Kršića i time line o istoriji grafičkog dizajna u Hrvatskoj od 1950-2005. godine, koji je pre-dstavljen u okviru „Designed in Croatia“ didaktičke izložbe održane tokom maja meseca 2009. godine u galeriji HDD - Hrvatskog društva dizajnera. Izložbu je priredio Dejan Kršić povodom nagrade za rad na koncipiranju i uređenju monografije Mirka Ilića, objavljene 2008. godine u izdanju zagrebačkog AGM-a.

1945-90. Period socijalističke modernizacije

1945-50. Period uspostavljanja revolucionarne diktature

1950-68.

Period univerzalističkog modernog projekta

1948-53. Promena revolucionarne strategije, Nezavisna politika, između blokova.
Kreiranje idejne platforme za prelazak iz državnog u samoupravni socijalizam.

Decentralizacija i demokratizacija u državnim strukturama i političkom životu.
Počeci samoupravljanja u privredi.

1954-64. Razdoblje najuspešnijeg društvenog razvoja

1955-75.

1945.

Kraj rata, oslobodenje, socijalizam

Centralističko upravljanje privredom, agrarna reforma, nacionalizacija, kolektivizacija

Obnova, početak ubrzane modernizacije zemlje [Industrijalizacija i elektrifikacija], tzv. "Sukob s klerom", odvajanje crkve i države deo su tog modernizacijskog programa

U julu 1945. u sastavu CK KPJ osnovano odjeljenje za agitaciju i propagandu (Agitprop)

Od 1945. do 1959. na prostorima bivšeg Zagrebačkog zabora u Šavskoj ulici deluje Zagrebački velesajam

1946.

Uvedeno obvezno sedmogodišnje osnovno obrazovanje

Prvi godina nakon II sv. rata sv. su likovni umetnici organizovani zajedno u Udrženju likovnih umetnika Hrvatske, ULUH-u

Ustavom FNJ Kosovo i Vojvodina postaju autonome pokrajine u sastavu Republike Srbije

Žene dobile pravo glasa u Jugoslaviji, Belgiji, Rumuniji i Argentini.

1947.

Donesen prvi petogodišnji plan - plan industrijalizacije i elektrifikacije

Omladinske radne akcije

Sindikalni turizam preuzima objekte komercijalnog turizma

Ustavom FNJ Kosovo i Vojvodina postaju autonome pokrajine u sastavu Republike Srbije

U Hrvatskoj je bilo prijavljeno 78.000 radio prijemnika

Fabrika gramofonskih ploča Jugoton

1948.

Nakon rata zagrebačka Obrtna škola podjeljena na Industrijsko-obrtnu školu i Školu primijenjenih vještina koja je 1948. preimenovana u Školu za primijenjenu umjetnost

Omladinske radne akcije

Rezolucija Informobilora, raskid sa Staljinom

Početak izgradnje autoputa Bratstva i Jedinstva

U Beogradu je osnovana Akademija primijenjenih umjetnosti

Uvedeno osmogodišnje osnovno školovanje

Izdvoja knjiga NR Hrvatske, Umjetnički paviljon, Zagreb, realizacija: Vjenceslav Richter, Ivan Picej i Aleksandar Smec

Osnovano Jugoslvensko dramsko pozorište

1949.

VH KPJ pokreće društvene promene u svim sfarama društvenog života: 3D - decentralizacija, deobičajavanje i demokratizacija

Nakon dve godine izolacije, od 1950. Jugoslavija prima ekonomsku pomoć od SAD, od 1952. do 1958. i vojnu pomoć

29.10. Odluka o ukidanju podele na saveznu, republiku i lokalnu privrednu. U nadležnost republičkih odbora predana preduzeća za preradu kroha, tekstila i cobeće, a 1950. i industrija uglja i elektroprivreda

Grupa likovnih umetnika koji se bave oblikovanjem upotreblih predmeta [posebno arhitekti] odvaja se od umetnika koji se bave savremenskom umjetnošću. Tako je krajem 40-ih pokrenuto, a 1950. osnovano Udrženje likovnih umetnika primijenjenih umjetnosti Hrvatske, ULUPUH

Uvedeno osmogodišnje osnovno školovanje

Školske godine 1949/50 u Zagrebu pokrenuta Akademija za primijenjenu umjetnost i zatvorena 1954. pa je tek jedna generacija studenata završila školovanje

Kampanje Turizam širokim narodnim masama, Turizam izvršiocima petogodišnjeg plana. Plakati Pavle Gavrančić, Ferdo Biš...

Osnovana Jugoslvenska kinoteka u Beogradu

1950.

Nakon dve godine izolacije, od 1950. Jugoslavija prima ekonomsku pomoć od SAD, od 1952. do 1958. i vojnu pomoć

29.10. Odluka o ukidanju podele na saveznu, republiku i lokalnu privrednu. U nadležnost republičkih odbora predana preduzeća za preradu kroha, tekstila i cobeće, a 1950. i industrija uglja i elektroprivreda

Grupa likovnih umetnika koji se bave oblikovanjem upotreblih predmeta [posebno arhitekti] odvaja se od umetnika koji se bave savremenskom umjetnošću. Tako je krajem 40-ih pokrenuto, a 1950. osnovano Udrženje likovnih umetnika primijenjenih umjetnosti Hrvatske, ULUPUH

Uvedeno osmogodišnje osnovno školovanje

Školske godine 1949/50 u Zagrebu pokrenuta Akademija za primijenjenu umjetnost i zatvorena 1954. pa je tek jedna generacija studenata završila školovanje

Kampanje Turizam širokim narodnim masama, Turizam izvršiocima petogodišnjeg plana. Plakati Pavle Gavrančić, Ferdo Biš...

Osnovana Jugoslvenska kinoteka u Beogradu

1951.

Reorganizovane savezna i republička vlade, smanjuje se operativna funkcija centralizovanih organa državne uprave

Govor Miroslava Kralje na ljubljanskom Kongresu književnika smatra se važnom platformom za oslobađanje od socijalističkog realizma

2-7.II. Na VI. Kongresu KPJ, vrhunac kritike staljinizma i formulisanje koncepta "modernog" i "konservativnog". Promenjeno ime KPJ u Savez komunista Jugoslavije, čime se označava i napuštanje vodeće uloge KP, preobraćaj u pokret, ideološku avangardu radničke klase i društva u celini

Prosečna površina stana u Hrvatskoj iznosi je 43,2 m² sa 4,4 osobe po stanu

Zakon o predaji fabrika radnicima, početak samoupravljanja

Počinju da izlaze časopisi Krugovi, Literatura, Galerija, Tribina... polemike "modernista" i "konservativaca". Slobodniji se prevede dela zapadnih autora, osudištu staljinistička proglašanja literature u SSSR-u...

Duga film, preduzeće za proizvodnju crtanih filmova (braća Neugebauer). Ukinuto 1952. nakon 5 uspešnih crtic u Disneyjevom maniru.

965 km savremenih puteva po kojima se vozi 2.300 ljudi automobila

35.000 telefonskih aparata [9 na 1000 stanovnika]

1953-65. Koča Popović ministar spoljašnjih poslova

U školskoj godini 1952/53. u Hrvatskoj je bilo 13.000 studenata

Prvi Pulski filmski festival.

Otvaranje Zagrebačkog dramskog kazališta [kasnije DK Gavella]

Osnovana Tribina mladih u Novom Sadu, prva institucija posvećena kulturi omladine u Jugoslaviji

Od 1953. do 1959. Milan Vulpe radi celokupnu grafičku opremu fabrike boja Chromos

Pojava Cockte, prvi domaćeg gaziranog bezalkoholnog pića

Prva međunarodna izložba ambalaže u Ljubljani

1950-55.

Decentralizacija i demokratizacija u državnim strukturama i političkom životu.
Počeci samoupravljanja u privredi.

Počeci savremenog dizajna u Jugoslaviji

Počeci samoupravljanja u privredi. Decentralizacija i demokratizacija u državnim strukturama i političkom životu.

Osnovana visoka škola za dizajn - HFG u Ulmu

Proizvedena prva domaća pisača mašina Emona u Ljubljani; Criljana ili latinična slova se zamjenjuju u roku od trideset sekundi

Otvoren je Muzej primijenjene umjetnosti u Beogradu

Objavljeni knjiga Milovana Dilića: Legenda o Njegošu, oblikovanje Bojan Stupica, pozorišni reditelj, štampana u Štamparskom zavodu "Ognjen Prica" u Zagrebu

Osnovana fabrika TOMOS (TOvarna MOrtonih koles Sebana), Koper

Uvodjenjem ultrakratkih talasa stvorena nacionalna radio-mreža

Osnovana visoka škola za dizajn - HFG u Ulmu

Osnovano Udrženje likovnih umetnika primijenjenih umjetnosti i dizajnera Srbije (ULUPUDS)

Izlaz časopisa Mozaik, Beograd posvećen pregledu jugoslovenske teorije i praktične dizajna

Osnovana visoka škola za dizajn - HFG u Ulmu

Prvo emitovanje TV-slika u boji

Novosadskim dogovorom utvrđena zvanična upotreba srpskohrvatskog/hrvatskosrpskog književnog jezika

Slučaj Dilić

TV Zagreb emituje prvu eksperimentalnu emisiju

Prvi zagrebački trijednični primijenjene umjetnosti

Izlazak Jugoslavije na svetsku političku scenu

Ustanak i sovjetska intervencija u Mađarskoj

Osnovano Studentsko eksperimentalno kazalište [SEK]

Prvi pulski filmski festival.

Decembrski osnivanje Galerije suvremene umjetnosti u Zagrebu

Prvi pulski filmski festival.

Otvaranje Zagrebačkog dramskog kazališta [kasnije DK Gavella]

Osnovana Tribina mladih u Novom Sadu, prva institucija posvećena kulturi omladine u Jugoslaviji

Od 1953. do 1959. Milan Vulpe radi celokupnu grafičku opremu fabrike boja Chromos

Pojava Cockte, prvi domaćeg gaziranog bezalkoholnog pića

Prva međunarodna izložba ambalaže u Ljubljani

1952.

Reorganizovane savezna i republička vlade, smanjuje se operativna funkcija centralizovanih organa državne uprave

2-7.II. Na VI. Kongresu KPJ, vrhunac kritike staljinizma i formulisanje koncepta "modernista" i "konservativaca". Slobodniji se prevede dela zapadnih autora, osudištu staljinistička proglašanja literature u SSSR-u...

Prvi pulski filmski festival.

Manifest grupe EXAT 51 [Bernardo Bernardi, Zvonko Bregovac, Zvonimir Radić, Božidar Rašić, Vjenceslav Richter, Vladimir Zaruhović, Ivan Picej, Aleksandar Smec]

Počinju da izlaze časopisi Krugovi, Literatura, Galerija, Tribina... polemike "modernista" i "konservativaca". Slobodniji se prevede dela zapadnih autora, osudištu staljinistička proglašanja literature u SSSR-u...

22-25.02. Na IV. Kongresu Narodnog fronta Jugoslavije promenjeno ime u Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije (SSRNJ)

decembar: osnivanje Galerije suvremene umjetnosti u Zagrebu

Možemo reći da 1955. završava inicijalni period uspostavljanja savremenog dizajna, dolazi do odvajanja starih majstora [commercial art] i nove generacije modernističkih dizajnera, Picej, Smec, Vulpe...

U Zagrebu nakon 4 godine postojanja ukinuta Akademija za primijenjenu umjetnost

sindikalnog i početak komercijalnog turizma

Prvi pulski filmski festival.

Otvaranje Zagrebačkog dramskog kazališta [kasnije DK Gavella]

Osnovana Tribina mladih u Novom Sadu, prva institucija posvećena kulturi omladine u Jugoslaviji

Od 1953. do 1959. Milan Vulpe radi celokupnu grafičku opremu fabrike boja Chromos

1945-90. Period socijalističke modernizacije

1950-68. Period univerzalističkog modernog projekta

1954-64. Razdoblje najuspešnijeg društvenog razvoja.

1967-71.

"Animatorska faza" razvoja dizajna u Hrvatskoj / Jugoslaviji

Prva izložba **Porodica i domaćinstvo** u okviru Zagrebačkog Velesajma
Pokrenut časopis **15 dana** u izdanju Centra za kulturu Radničkog sveučilišta Može Pijade Zagreb
Elektron iz Samobora proizvodi električni milni za kafu **Miki**, koji ulazi u stalnu kolekciju MoMA-a u Njujorku
Protvodnju namještaja pospešuje pojava ploča i verice na tržištu materijala

1957.

"Godina turizma" - svim strancima s važećim pasosom omogućen slazak u Jugoslaviju bez vize
Prve "Podravkine" krem supe u vrednicama
Apstraktna umjetnost - didaktička izložba.
Postavka **Ivan Picej**. Nakon Zagreba izložba je obilje mnoge gradove Jugoslavije - Novi Sad, Subotica, Beograd, Skoplje...
Max Meidinger i Edouard Hoffmann - Helvetica
Otvoreno prvo samoposluživanje u Zagrebu
Gradani SFRJ mogu slobodno odlaziti na rad u inostranstvo
Vance Packard: *The Hidden Persuaders*, prva knjika uverujućih

Televizija Beograd počela da emituje redovan TV program. Zajednički jugoslovenski program otpočeo je na Dan republike

Prva gramofonska ploča u Beogradu u izdanju Radio televizije Beograd

Osnivanje odjeljenja za oblikovanje u preduzeću **ELAN**, Beograd na Gorenjskom, na čelu sa dizajnerom Janezom Ravnikom

Atelje 4 iz Beograda i arhitekte Borde Krešić, Branko Babić i Zvonimir Weber projektuju jednosobne i dvosobne stanove, uključujući njihovu opremu i nameštaj; predstavljeni na drugoj izložbi **Porodica i domaćinstvo** na Zagrebačkom Velesajmu

Prvi radio aparat široke proizvodnje u Jugoslaviji, model RR330/RR331 po Philips licenci, El Niš

Početak berlinske krize

Josip Šeder: *Ekonomska propaganda u teoriji i praktici*, stampana u 20.000 primeraka i kasnije još dva izdanja

Prvi Opatijski festival - pobeda Ždenke Vučković & Ivo Robića s pesmom "Mala djevojčica" poznate po stihovima "...tata kupi mi..."

Objavljena prva domaća ploča sa stereo zvučnikom. Bio je to naslov "Tam kjer murke cveto" kvinteta **Avenik**

Izgradnja puta Ljubljana - Zagreb

Održana Savezna konferencija Saveza likovnih umjetnika primenjenih umetnosti Jugoslavije u Beogradu.

Pokrenut časopis **Umetnost** u izdanju Saveza likovnih umjetnika Jugoslavije; izlazi do 1958.

Druga međunarodna izložba ambalaže u Ljubljani i dodela "Jugoslovenskog oskara za ambalažu"

SUNČANE NAOČARICE Božo Bek

Arhitekt **Bernardo Bernardi** realizuje dizajn entrije Radničkog sveučilišta Može Pijade u Zagrebu

Arhitekt Edvard Ravnikar osniva "B kurs" - Studije dizajna na Arhitektonском fakultetu u Ljubljani

Zagrebačka kompanija **Ghetaldus** proizvodi foto-aparat **Regula IIIa**

Osnivanje Zavoda za unapređenje i ekonomiku domaćinstva **EKODOM** Novi Sad, za koji je dizajn očeđe za zaštitu na radu realizovala Ana-Marija Mihajlović

Prvo izdanje revije **Švica 50** iz tvornice TMZ - Tvornica motora Zagreb

Prvi radio aparat široke proizvodnje u Jugoslaviji, model RR330/RR331 po Philips licenci, El Niš

U okviru preduzeća osnovana **ISKRA Group** za projektovanje i razvoj proizvoda

NIN za iduću godinu predviđa proizvodnju 9.000 motora, 10.000 automobila, 50.000 bicikala i 24.000 mašina za šivanje

Održan prvi Oktobarski salon u Beogradu

Ukragujevačkoj Crvenoj zastavi proizvedeno oko 10.000 "Flita"

Ukragujevačkoj Crvenoj zastavi proizvedeno oko 10.000 "Flita"

Otvaranje stalne postavke u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu uz po prvi put deo za industrijski dizajn i odjek za industrijsko oblikovanje na čelu sa **Radomirom Putarom**

Savetovanje o oblikovanju proizvoda u industriji u organizaciji Komore za industriju i rukarstvo, saobraćaj i građevinarstvo NRH, Zagreb

ELAN prvi u Evropi i medju prvima u svetu primeniće sito štampu na skijama

JUS ISO - jugoslovenski standard

Prvi posleratni popis stanovništva. Broj stanovnika je 18.512.805

Pušten u pogon HE Split - najveći YU hidroenergetski sistem

Ukragujevačkoj Crvenoj zastavi proizvedeno oko 10.000 "Flita"

Održan prvi Oktobarski salon u Beogradu

Ekonomske reforme - inauguracija tržišnog socijalizma

Skola za likovne tehničare postaje **Škola za Industrijsko oblikovanje**, Beograd

Održan prvi **BITEF** (Beogradski internacionalni teatarski festival) na inicijativu Ateljea 212

Zatvorena visoka škola za dizajn - HfG u Ulmu, pod optužbama za propagiranje suviše levih pozicija

Casopis **Bit International** za estetiku i teoriju medija u 9 brojeva izlazi do 1973.

Smernice Predstavništva i Izvršnog komiteta CK SKJ o najvažnijim zadacima Saveza komunista u razvijanju sistema društveno-ekonomskih i političkih odnosa - još jedna inauguracija tržišne privrede

Održan prvi **ICOGRADA** - International Council of Graphic Design Associations, Bled, gde Tito izgovara: „Svi dizajneri imaju važan zadatak kreiranja okoline za radnog čovjeka, koja će biti funkcionalna i skladna...“

Objavljen prvi broj slovenačkog časopisa **Sinteza**

Zavod za ekonomiku domaćinstva SR Srbije prvi put u Jugoslaviji otvara prodajni **Salon namještaja**

Do tada najveći ostvareni izvoz automobilске industrije

Osnovana Galerija savremene umjetnosti u Novom Sadu

Casopis Bit International za estetiku i teoriju medija u 9 brojeva izlazi do 1973.

Zatvorena visoka škola za dizajn - HfG u Ulmu, pod optužbama za propagiranje suviše levih pozicija

Casopis **Bit International** za estetiku i teoriju medija u 9 brojeva izlazi do 1973.

Smernice Predstavništva i Izvršnog komiteta CK SKJ o najvažnijim zadacima Saveza komunista u razvijanju sistema društveno-ekonomskih i političkih odnosa - još jedna inauguracija tržišne privrede

Održan prvi **BITEF** (Beogradski internacionalni teatarski festival) na inicijativu Ateljea 212

Izložba i simpozijum o Britanskom dizajnu održana u Beogradu

Film "Skupljač perja" Aleksandra Petrovića

Prospekt za film **Nevinost bez zaštite** Dušana Makavejeva, autor: Slobodan Mašić

Na mesto upravnika Galerije SC dolazi **Želimir Košćević**. U maj 1966. održana prva izložba pod naslovom "Imaginarni muzej" [iz galerija i muzeja Zagreba]

Dovršena Jadranska magistrala

Milan Vulpin, nagrada: Premio Europeo Rizzoli

Iz Triennale nastaje **Zagrebački salon**

Kubanska raketna kriza

Od 1965. i međunarodno izdavanje **Praxis**

Početkom 1963. u povodu novog Ustava SFRJ, velika smena predstavnih i ratnih čelnika/prva velika smena ratnih voda u svim republikama i federacijama

Od 1965. i međunarodno izdavanje **Praxis**

Počinje sukobi oko unitarizma, centralizma/centralizacije, republičkih interesa, pa se intenziviraju i diskuse o nacionalizmu

Započet u Zadru 1961. **Internacionalni festival studentskih kazališta** [IFSK] održava se u Zagrebu od 1962. do 1973. Za 2 i 3 IFSK, vizualni identitet radi studenti istorije umjetnosti, kasnije poznati režiser **Tomislav Radić**. Nasleduje ga **Mihailo Arsovski**

TV Zagreb počinje emitovati obrazovni program

U Zagrebu 24.05.63. održan je prvi **Muzički bijenale Zagreb** [MBZ], osnovan na inicijativu Filmove Ljube Radovića "Uzbud i media"; France Stiglic; "Deveti krug"; Žika Mitrović; "Signali nad gradom"...

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

U sklopu Studentskog centra tri decenije - od 1959. do devastacije 90ih - delovala je studio **Grafički servis SC-a**. Osnivač i prvi voditelj bio je **Brano Horvat**.

1945-90. Period socijalističke modernizacije

1971-74. Ustavne promene. Ugrađivanje konfederalnih elemenata

1967-71. Zastoj u razvoju samoupravljanja. Umesto demokratizacije dolazi do decentralizacije, stvara se niz republičkih centara s sopstvenom birokratskom elitom...

1955-75. "Animatorska faza" razvoja dizajna u Jugoslaviji

ROK - časopis za književnost, umetnost i estetsko ispitivanje, odgovoran za rad redakcije: **Bora Čosić**, prva dva broja oblikovao **Slobodan Mašić**; treći broj posvećen filmu „Rani radovi“ oblikovao **Branko Vučićević**, broj 4a oblikovao **Radomir Damjanović-Damjan**. ROK je izlazio i tokom 1970.

U okviru ULUPUH-a osnovana sekcija ID - industrijski dizajn. **Oskar Kogoj** oblikuje plastičnu stolicu Gondola A 011, za Mebllo, Slovenija.

Početkom 1970-ih, u Jugoslaviji je registrovano oko 300 reklamnih agencija, OZEGA iz Zagreba je jedna od najvećih

1969.

Pokrenut magazin Start

Zent takozvanog "crnog talasa" u jugoslavenskom filmu Žlink je sa filmom "Rani radovi" osvojio Grand-prix u Zapadnom Berlinu, dok je na istom filmu povučen iz distribucije kao i filmovi Aleksandra Petrovića "Bile skoro propast sveta" i "Maestro i Margarita", te "Zaseda Žike Pejkovića".

Veljko Bulajić snima "Bitku na Neretvi". Uz naše glumce nastupaju i Orson Welles, Yul Brinner, Franco Nero, Sergej Bondaruk, Hardy Kruger i dr.

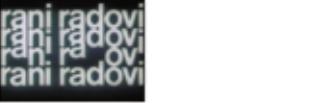
maj: U okviru četvrtve izložbe "Novih tendencija" održana izložba Typoezia - internacionalna izložba vizuelne poezije

26.06. U Galeriji SC u 21 sat održana izložba Žena i muškaraca, didaktička izložba

"Prvi domaći album autorske pjesme", **Arsen Đedić**: Čovjek ka ja, Jugoton 1969, dizajn Arsovski / P&D

Objavljena dva broja BIT Internationala: br. 4, Dizajn [uslovnom posvećen uklanjanju HIG, Ulm] uredio: Matko Mestrović

br. 5-6. Oslikovljena riječ - Konkretna poezija, uredila: Vera Horvat-Pintarić

rani radovi
rani radovi
rani radovi
rani radovi

1970.

Treća konferencija nezvaničnih u Lusaki (Zambija)

Izložba plakata Borisa Bučana u Galeriji SC

Akcija Total, 16.6. u saradnji s OZEH-om. Grafička relacija plakata Boris Bučan i Davor Tomićić

Aaron Burns, Herb Lubalin i Edward Rondthaler osnovali ITC - International Typeface Corporation

Veljko Bulajić snima "Bitku na Neretvi". Uz naše glumce nastupaju i Orson Welles, Yul Brinner, Franco Nero, Sergej Bondaruk, Hardy Kruger i dr.

maj: U okviru četvrtve izložbe "Novih tendencija" održana izložba Typoezia - internacionalna izložba vizuelne poezije

26.06. U Galeriji SC u 21 sat održana izložba Žena i muškaraca, didaktička izložba

"Prvi domaći album autorske pjesme", **Arsen Đedić**: Čovjek ka ja, Jugoton 1969, dizajn Arsovski / P&D

Objavljena dva broja BIT Internationala: br. 4, Dizajn [uslovnom posvećen uklanjanju HIG, Ulm] uredio: Matko Mestrović

br. 5-6. Oslikovljena riječ - Konkretna poezija, uredila: Vera Horvat-Pintarić

polet

1971.

Maspok u Hrvatskoj - "Hrvatsko proleće": Čišćak i Budila i nacionalistička radikalizacija studentskog pokreta

Izložba plakata Boris Bučana u Galeriji SC

Akcija Total, 16.6. u saradnji s OZEH-om. Grafička relacija plakata Boris Bučan i Davor Tomićić

Aaron Burns, Herb Lubalin i Edward Rondthaler osnovali ITC - International Typeface Corporation

Veljko Bulajić snima "Bitku na Neretvi". Uz naše glumce nastupaju i Orson Welles, Yul Brinner, Franco Nero, Sergej Bondaruk, Hardy Kruger i dr.

maj: U okviru četvrtve izložbe "Novih tendencija" održana izložba Typoezia - internacionalna izložba vizuelne poezije

26.06. U Galeriji SC u 21 sat održana izložba Žena i muškaraca, didaktička izložba

"Prvi domaći album autorske pjesme", **Arsen Đedić**: Čovjek ka ja, Jugoton 1969, dizajn Arsovski / P&D

Objavljena dva broja BIT Internationala: br. 4, Dizajn [uslovnom posvećen uklanjanju HIG, Ulm] uredio: Matko Mestrović

br. 5-6. Oslikovljena riječ - Konkretna poezija, uredila: Vera Horvat-Pintarić

polet

1972.

U Galeriji SC izložba plakata Mihajla Arsovskog

Od 14.06. do 30.06. u Galeriji SC postavljena je izložba Xerox, promovisajući tehničke, estetske i konceptualne mogućnosti fotokopije

Smijenjeni Savka Dabčević-Kučar i Miko Tripalo. "Kadrovske promene" u medijima i visokoškolskim ustanovama

Amandmani na Ustav i Zakon o radu

Susret Tito-Nixon

Franjo Mesarov: Grafička enciklopedija, Tehnička knjiga, Zagreb

Dušan Makavejev: W.R. Misterije organizma, preduzeće Neoplanta film, Novi Sad i Telepool, München

Galerija SC pod vodstvom Željimira Koščevića predstavlja je okupljalište dinamične scene iz koje će se ne samo profilirati nova generacija umetnika već i regrutovati veliki broj nosioca hrvatskog grafičkog dizajna u 70im i 80im godinama. Aktivnosti u sklopu SC-a omogućavale su da se u bronzu nizu izmjenjuju radovi i dodiruju iskustva više generacija - od prisutstva Picelja "kućnih autora" Arsovskog i Bučana, do nove generacije profesionalnih dizajnera [Boris Bučan, Dalibor Martinis, Sonja Ilevković, Goran Trbuljak, Jagoda Kaloper, Boro Ivanidić, Goran Žuvela, Davor Tomićić, Željko Bošić, Boris Ljubičić]

Slobodan Mašić grafički oblikuje beogradski BITEF

Održana prva izložba KONTAKT - pregled aktualnog grafičkog dizajna u Jugoslaviji, u Grafičkom kolektivu Beograda, autora Slobodana Mašića

1973.

Uviknuti Korčulanski letna škola i zabranjen časopis "Praxis"

Ivan Picelj oblikuje plakat za izložbu 100YU

Ukunuta Korčulanska letna škola i zabranjen časopis "Praxis"

D. Glevan - Izložba omotica ploča rock muzike u Galeriji SC

Izložba Beogradski politički plakat 1944-1974., u Muzeju primenjene umetnosti Beograd

8.kongres skh★
polet
zgraf2
MARX & IZMUS & EXPRESZ SZONIZMUS

1974.

Osnovana Zajednica za unapređenje dizajna

na inicijativu Miroslava Frulta i Dizajn centra,

koja je po principu Primalaca i Davalaca usluža povezivanje dizajnerske inicijative i institucija sa radnim organizacijama iz Novog Sada, Beograda, Niša, Zemuna, Ljubljane, Valjeva, Stare Pazove, Nove Gorice, Kamnik, Zagreba, Vukovara, Skoplja, itd.

Uvod u linijski [bar] kao univerzalni kod za proizvode

Osnovan Dizajn centar u Beogradu

Preduzeće Digitron, Biće, proizvodi prvi dizajn kalkulator u Evropi, dizajn: Davorin Savnik

Na studentkim protestima u Ljubljani, student A. Frank uzvukao parolu: "Nastupilo je vreme gerige, suprotstavimo se autoritarizmu i radikalizmu"

Objavljena MIXED MEDIA Bore Čosića, grafičko oblikovanje: Branko Vučićević

Prvo izdanje Enciklopedije Jugoslavije (1951-1971.)

Miloš Crnić oblikuje logotip BIGZ-a - Beogradskog izdavačkog preduzeća

TV Beograd na drugom kanalu počinje sa emitovanjem programa u boji

1975.

Dizajner Vesna Popović oblikuje za Industriju poljoprivrednih mašina: Zmaj, Žemun

Preduzeće Digitron, Biće, proizvodi prvi dizajn kalkulator u Evropi, dizajn: Davorin Savnik

Uvod u linijski [bar] kao univerzalni kod za proizvode

Osnovan Dizajn centar u Beogradu

Počinje da izlazi časopis Ergonomija u izdanju Instituta za dokumentaciju zaštite na radu iz Niša

Oobjavljeni Ustav i tehnički normativi za projektovanje zgrada i stanova, po kojem je u Beogradu proširena stan za četveroclanu porodicu veličine 60m2

Dizajner Oskar Kogoj oblikuje 14 modela didaktičkih igračaka za decu za Ciciban, Nova Gorica

Postdiplomski studij Istraživanje i unapređenje dizajna postavljen na Zagrebačkom univerzitetu do 1976.

Dizajner Vesna Popović izrađuje model premostivog kontejnera za pružanje hitne medicinske pomoći za studiju "Dizajn za elementarnu katastrofu" u organizaciji ICSD i Medunarodnog Crvenog krsta

Stipe Šuvac spravodi reformu usmerenog obrazovanja

Novi devizni zakon - preduzeća mogu slobodno raspolažati zarađenim devizama

Grupa Verbumprogram (Ratomir Kuljić i Vladimir Matić) oblikuje plakat za BIO 7 - Bijenale novosadskog kulturnog pozorišta

1976.

Medunarodni simpozijum „Ergonomija '76“ održan u Nikšić banji

Izložba ISKRA Design održana u Dizajn centru u Beogradu

Preduzeće Rudi Čajavec iz Banja Luke počinje sa proizvodnjom svog prvog color TV-a

Dizajner Vesna Popović oblikuje total-dizajn novosadskog Sterijinog pozorišta

Postdiplomski studij Istraživanje i unapređenje dizajna postavljen na Zagrebačkom univerzitetu do 1976.

Novi devizni zakon - preduzeća mogu slobodno raspolažati zarađenim devizama

Izložba Jugoslavenski kulturni plakat u Salonu Muzeja savremene umetnosti Beograd, kustos: Slobodan Ristić

Telefon ETA fabrike Iskra, Kranj, oblikovanje: Davorin Savnik

1977.

Deficit SFRJ u razmerni sa svetsom iznosi 4 milijarde dolara. Na deviznim računima gradana 8 milijardi dolara

Jugoslavija ima 8 diskografskih kuća s deset etiketa i 5 fabrika ploča, a preočan stanovnik za ploče troši 2,71 dolara u odnosu na 10,32 \$ u SAD-u, 8,70 \$ u V. Britaniji, ali 1,45 \$ u Italiji, po čemu možemo zaključiti da je Jugoslavija predstavljala dobro tržište

Animacija čuveće spice za TV Dnevnik (sa tačkicama) na TV Beograd, oblikovanje: Nenad Čonkić

Izrađa vizuelnog identiteta Gradskog saobraćaja Beograd, dizajner: Nenad Novakov

Izložba projekta animacije spice za TV Dnevnik RTB-a u Salonu Muzeja savremene umetnosti Beograd, autor: Nenad Čonkić

Izložba Dizajn u Srbiji '80 na Beogradskom sajmu

1978.

Početkom 80-ih: razvoj VHS standarda.

Poboljšanje kvaliteta video opreme i niži troškovi snimanja rezultiraju pojavom video spotova

Jugoslavija ima 8 diskografskih kuća s deset etiketa i 5 fabrika ploča, a preočan stanovnik za ploče troši 2,71 dolara u odnosu na 10,32 \$ u SAD-u, 8,70 \$ u V. Britaniji, ali 1,45 \$ u Italiji, po čemu možemo zaključiti da je Jugoslavija predstavljala dobro tržište

Animacija čuveće spice za TV Dnevnik (sa tačkicama) na TV Beograd, oblikovanje: Nenad Čonkić

Izrađa vizuelnog identiteta Gradskog saobraćaja Beograd, dizajner: Nenad Novakov

Izložba projekta animacije spice za TV Dnevnik RTB-a u Salonu Muzeja savremene umetnosti Beograd, autor: Nenad Čonkić

Telefon ETA fabrike Iskra, Kranj, oblikovanje: Davorin Savnik

1979.

Société Réaliste, Pariz Transitioners: London View

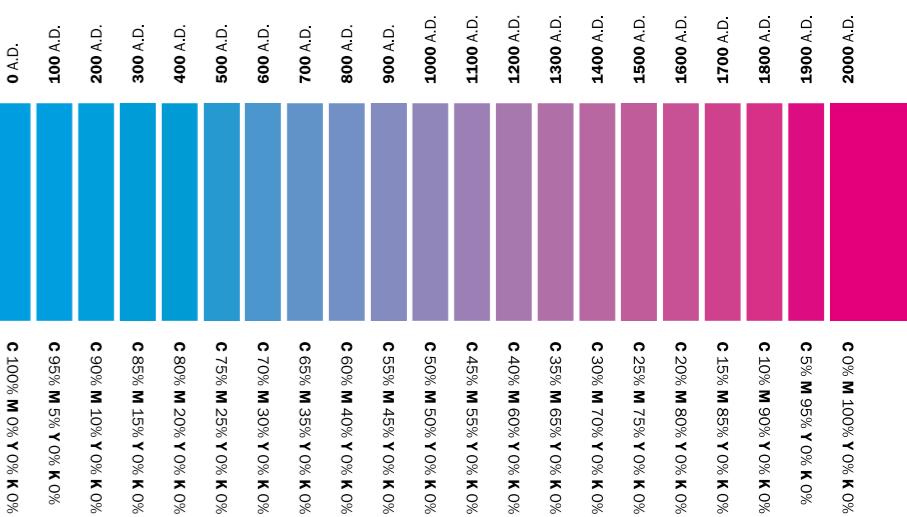
U 2006. godini, pariski kolektiv Société Réaliste je lansirao Transitioners, "trend dizajn agenciju" čija je specijalnost politička tranzicija. Transponujući principe predviđanja trendova opše korišćenih od strane modne industrije u polje politike, projekat preispituje revoluciju (tranziciju?) kao centralnu kategoriju u savremenom zapadnjakačkom društvu. Kako proizvesti "demokratsku tranziciju"? Koja je uloga dizajna u stalnoj konverziji političkog fluenta u mitologiju? Kako se uticaj nekog dogadaja na građane može transformisati u kontrolisan afekat? U zavisnosti od trenutne političke klime, Transitioners definišu opštu klimu u kojoj će se budući društveno transformišući pokreti desiti, sa ciljem da što više uvećaju njihovu efikasnost. Kao i bilo koja druga agencija za kreiranje trendova, klijenti Transitioners-a su dizajneri, koji mogu koristiti predloge agencije u dizajniranju nadolazećih revolucija: logotipa, kolor karti, leksičkih polja, itd. Za svaki novi korak u projektu, Société Réaliste osmišljavaju novu trend kolekciju, koja potiče od specifičnog istorijskog elementa. U 2007. godini inspiracija za Dane Bastilje je bila Francuska revolucija. Kolekcija iz 2008. Le Producteur, je bila zasnovana na utopijama nastalim tokom prve tri dekade XIX veka, od strane mislilaca kao što su Furije, Enfantin, Rodríguez, Kabe, Oven, ili Sen Simon.

U Novom Sadu, u okviru projekta Transitioners predstavljen je pregled njihove kolekcije za 2009. godinu, London View. Inspirisana Evropskom revolucijom 1848. godine, ova kolekcija za 2009. se bavi veoma specifičnim kontekstom "Godine revolucije" i novom političkom paradigmom nastalom tada: shema sinhronizovanog i kontinentalnog pokušaja revolucije. Zaista, od prvih studentskih i radničkih demonstracija u Parizu početkom februara 1848. do kraja mađarskog građanskog rata u decembru 1849. godine, revolucije su se desile u svim većim mestima u Evropi. Četrdeset evropskih gradova su bili pozornica ključnih zajedničkih dešavanja koja nastavljaju sa preispitivanjem današnjeg političkog konteksta: kolektivna spontanost, policentrična organizacija, međunarodna saradnja putem komunikacijskih sredstava i "glokalno" umrežavanje.

U februaru 1848., Fridrik Engels i Karl Marks po prvi put objavljiju Komunistički manifest (Manifest der Kommunistischen Partei), esej koji će u potpunosti transformisati istoriju društvenih pokreta u pogledu filozofskih osnova, sredstava organizacije, lokalnih i globalnih strategija, vodeći u transformaciju Komunističku ligu (uglavnom baziranu na utopijskim socijalističkim teoretskim referencama, kao što su Babuf ili Sen-Simon), u Prvu internacionalu. Godina 1848. je početak teorijske nadmoći hegelijanskog marksizma nad evropskim revolucionarnim snagama. Centralno pitanje Transitioners: London View se bavi specifičnim tačkama u Marksovom i Engelsovom analizi političke situacije u kojoj se nalaze dok pišu, a posebno nepreciznošću njihove "londonске" teoretske tačke gledišta u odnosu na mnoštvo i kompleksnost revolucija koje su se dešavale na evropskom kontinentu. Kolekcija namjerava da istakne slične savremene situacije disjunkcije između mnoštva revolucionarnih praksi i pokušaja njihove teoretske standardizacije.

Société Réaliste je kolektiv iz Pariza koji su 2004. godine kreirali Ferenc Gróf i Jean-Baptiste Naudy. Ovaj kolektiv upravlja razvojem nekoliko istraživačkih i ekonomskih struktura iz polja teritorijalne ergonomije, eksperimentalne ekonomije, političkog dizajna i/ili strategija otpora. Članovi Société Réaliste su istraživači na Jan van Eyck Academie u Mastrihtu i njihov rad zastupa Galerie Martine Aboucaya iz Pariza.

Transitioñers

LONDON VIEW
TOUCHVIEW

- Naziv izložbe: ID: Ideologija dizajna
- Mesto i vreme Muzej savremene umetnosti Vojvodine
- održavanja izložbe: 23.10. – 23.11. 2009.
- Producenci i kustosi zložbe: Centar za nove medije_kuda.org
www.kuda.org
- Izdavač: Muzej savremene umetnosti Vojvodine
Dunavska 37, 21000 Novi Sad
tel: +381 21 6613 526, fax: +381 21 6611 463
e-mail: info@msuv.org
www.msuv.org
ISBN 978-86-84773-58-8
- Za izdavača: Živko Grozdanić
- Urednik: kuda.org
- Prevod: Nebojša Pajić, Orfeas Skutelis
- Fotografije: Orfeas Skutelis, Szilárd Kovács,
Marko Brkić, Ružica Jovanović
- Dizajn i priprema za štampu: Open Design Studio - Katarina Lukic Balažikova
i Marko Brkić, www.opendesignstudio.net
- Štampa: Štamparija Stojkov, Novi Sad
- Tiraž: 300
Novembar 2009.
- Podrška projektu: Projekat je podržan sredstvima Evropske komisije.
Ova publikacija [komunikacija] ukazuje samo na stavove autora i Evropska komisija ne može da bude odgovorna za bilo kakvu dalju upotrebu koja može da proizade iz informacije objavljene ovde.
- Izložba *ID: Ideologija dizajna* je deo dva šira, kolaborativna, umetnička i regionalna projekta:

IU INDIVIDUAL UTOPIA NOW AND THEN
DISCONTINUITY OF GENERATION DIALOGUE OR WHAT DO WE HAVE IN COMMON?
INDIVIDUALNE UTOPIJE NEKAD I SAD
DISKONTINUITET GENERACIJSKOG DIJALOGA ILI ŠTA NAM JE ZAJEDNIČKO?

art
dis
play
processes

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

7.05(083.824)
7.05:62(083.824)
766(083.824)

IDEOLOGIJA dizajna : Muzej savremene umetnosti
Vojvodine, 23. 10.- 23. 11. 2009. / [prevod Nebojša Pajić,
Orfeas Skutelis ; fotografije Orfeas Skutelis, Szilárd
Kovács, Marko Brkić. - Novi Sad : Muzej savremene umetnosti
Vojvodine, 2009 (Novi Sad : Stojkov). - 54 str. : ilustr. ;
21 cm

Tekst na srp. i engl. jeziku. - Tiraž 300.

ISBN 978-86-84773-58-8

а) Графички дизајн - Изложбени каталоги б) Индустриски
дизајн - Изложбени каталоги

COBISS.SR-ID 244278023

/korica/

Uvod
Ideologija
dizajna
/s. 02 - 04/

Javni program
„Z“ blokovi
Open Design Studio
A3.Format Group
/s. 05 - 20/

ulaz

Muzej savremene
umetnosti Vojvodine
1. sprat

Rad na katalogu Ideologija
dizajna je bio deo projekta
ID: Dedlajn /10.-11.11.
2009./ inicijative Open
Design Studio. Dizajn
kataloga, prelom i priprema
za štampu su bili izrađeni
u prostoru postavke izložbe
ID: Ideologija dizajna tokom
dva dana u formi dizajn-
performansa u trajanju od
20 sati. Autorsko rešenje
kataloga i njegova struktura
su koncipirani na osnovu
strukture, rasporeda
postavke i karaktera
izložbenih prostorija.

OPEN DESIGN STUDIO
www.opendesignstudio.net

Dokumentarni
video zapisi
/s. 21 - 28/

Timeline grafičkog
i industrijskog dizajna
u Jugoslaviji
od 1945-1990. godine
/s. 29 - 46/

Société Réaliste, Pariz
Transitioners:
London View
/s. 47 - 52/